

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την βιωσιμότητα των χημικών ουσιών Προς ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες

Δρ Μαρία Ορφανού - Λειτουργός Επιθεώρησης Εργασίας
Κλάδος Χημικής Προστασίας και Ασφάλειας Υπηρεσιών
24.5.2022 – Ημερίδα Δικτύου EEN για Καλλυντικά

Κλιματική αλλαγή

- ▶ Αύξηση των ρύπων / φαινόμενο θερμοκηπίου
- ▶ Αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη
- ▶ Λιώσιμο πάγων
- ▶ Αύξηση της στάθμης του νερού των θαλασσών

Συμφωνία των Παρισίων - 2015

- ▶ Περιορισμός αύξησης θερμοκρασίας πλανήτη στους 1,5 °C σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο
- ▶ Μηδενισμός των εκπομπών θερμοκηπιακών αερίων μέχρι το 2050

Γιατί χρειαζόμαστε στρατηγική για τα χημικά για το 2030 και πέρα;

- **Εξασφάλιση καλύτερης προστασίας** της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από επικίνδυνες χημικές ουσίες
- **Ενίσχυση της καινοτομίας**, μετάβαση σε χημικές ουσίες για ασφαλείς και βιώσιμες χημικές ουσίες
- Είναι ένα πρώτο βήμα προς τον **στόχο της μηδενικής** ρύπανσης για ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές επιπτώσεις όπως ανακοινώθηκε στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

84 % των Ευρωπαίων ανησυχούν για τον αντίκτυπο στην υγεία τους από τις χημικές ουσίες που περιέχονται στα προϊόντα καθημερινής χρήσης

90 % των Ευρωπαίων ανησυχούν για τις επιπτώσεις των χημικών ουσιών στο περιβάλλον

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

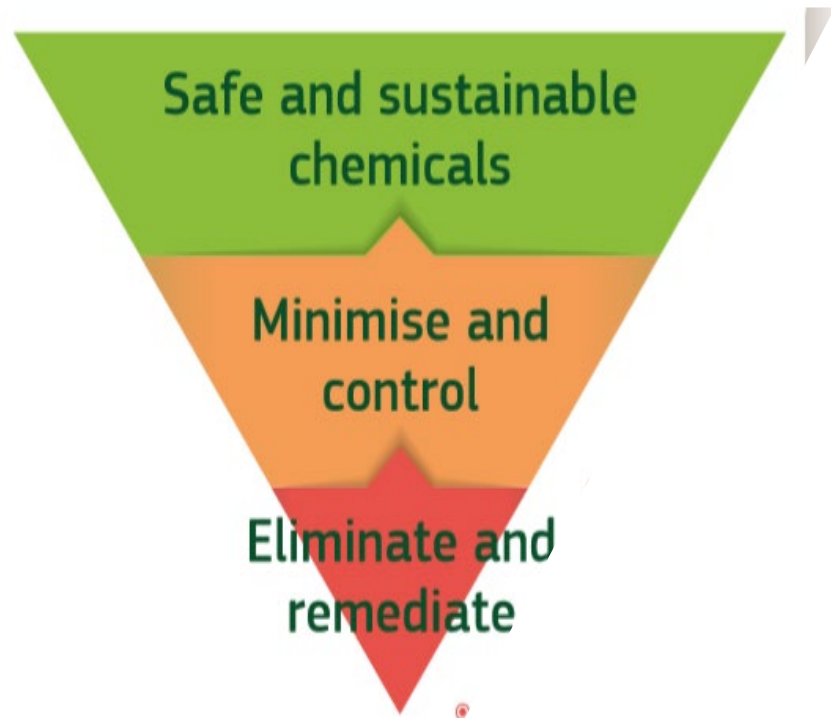

Στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών ουσιών

- Δημοσιεύθηκε στις 14.10.2020. 30 σελίδες 5 κυριότεροι πυλώνες υλοποίησης
- Ειδικά παραρτήματα για συγκεκριμένα θέματα όπως τα PFAS, οι ενδοκρινικοί διαταράκτες και η συνεργιστική δράση
- Παράρτημα της Στρατηγικής: Σχέδιο δράσης με χρονοδιάγραμμα τροποποίησης των εμπλεκόμενων νομοθεσιών. Τα πλείστα ξεκινούν το 2021-2022
- Ενίσχυση και άμεση τροποποίηση των Κανονισμών REACH και CLP που αποτελούν τις βάσεις της κανονιστικής ρύθμισης των χημικών προϊόντων στην ΕΕ
- Το σχέδιο δράσης στοχεύει επίσης στην μετεξέλιξη της βιομηχανίας με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων για βιώσιμες μεθόδους παραγωγής χημικών
- Ενίσχυση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ. Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε τον περιορισμένο αριθμό προμηθευτών χημικών προϊόντων με ουσιώδεις χρήσεις (π.χ. διαθεσιμότητα φαρμάκων). Ενίσχυση της ικανότητας της ΕΕ να ανταποκρίνεται σε κρίσεις στον τομέα της υγείας
- Χρηματοδοτική στήριξη μέσω προγραμμάτων Ορίζοντας 2020 και LIFE
https://ec.europa.eu/environment/strategy/chemicals-strategy_el

Ένα νέο μακροπρόθεσμο όραμα για την Ευρωπαϊκή πολιτική για τα χημικά προϊόντα

- Τα χημικά προϊόντα να παράγονται και να χρησιμοποιούνται με τρόπο που να **μεγιστοποιείται η συνεισφορά τους στην κοινωνία, περιλαμβανομένης της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης**, χωρίς να επιβαρύνεται ο πλανήτης ή η σημερινή και οι μελλοντικές γενεές
- Η Ευρωπαϊκή βιομηχανία να διαδραματίσει **ανταγωνιστικό και ηγετικό ρόλο** στην παραγωγή και τη χρήση ασφαλών και βιώσιμων χημικών προϊόντων **σε παγκόσμιο επίπεδο**

Περιβάλλον απαλλαγμένο από επικίνδυνες ουσίες: 5 δομικά στοιχεία

Καινοτομία,
ανταγωνιστικό-
τητα, ανάκαμψη

Ενίσχυση της
νομοθεσίας για
καλύτερη
προστασία

Απλοποίηση &
συνοχή

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ
και επιστήμη

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ
παράδειγμα

1. Προώθηση της καινοτομίας

Η **υποκατάσταση** των πιο επιβλαβών χημικών ουσιών με ασφαλέστερες χημικές ουσίες ή με οικολογικότερες τεχνολογίες **ΔΕΝ** έχει προχωρήσει με τον αναμενόμενο ρυθμό.

Υποστήριξη της βιομηχανικής καινοτομίας και ψηφιοποίησης:

- Κλιματικά ουδέτερη & καθαρή παραγωγή χημικών προϊόντων
- Industrial Pollution and Prevention Control: Υποχρεωτική διενέργεια επιτόπιων μετρήσεων περιορίζοντας τη χρήση Ουσιών που Προκαλούν Πολύ Μεγάλη Ανησυχία (**Substances of Very High Concern - SVHC ή Candidate List**)
Επί του παρόντος 223 ουσίες/οικογένειες χημικών ουσιών
<https://echa.europa.eu/el/candidate-list-table>
- Διεργασίες παραγωγής χημικών ουσιών με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και με χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα

1. Προώθηση της καινοτομίας – Δημιουργία μη-τοξικών κύκλων υλικών

- Σε μια καθαρή **κυκλική οικονομία** είναι σημαντικό να ενισχυθεί η παραγωγή και η **χρήση δευτερογενών πρώτων υλών**. Υπάρχει έλλειψη επαρκών πληροφοριών σχετικά με τη χημική σύσταση των προϊόντων/αντικειμένων.
- Σήμα **«Ανακυκλώθηκε στην ΕΕ»** ως πρότυπο αναφοράς παγκοσμίως
- Να ελαχιστοποιηθούν οι SVHC σε καινούργια προϊόντα και σε ανακυκλωμένα υλικά
- Να ισχύει η ίδια οριακή τιμή περιορισμού για επικίνδυνες ουσίες σε πρώτο-χρησιμοποιούμενα και σε ανακυκλωμένα υλικά
- **Προτεραιότητα σε υλικά με μεγαλύτερες δυνατότητες κυκλικής διαχείρισης** π.χ. κλωστοϋφαντουργικά, συσκευασίες (περιλαμβανομένων των τροφίμων), έπιπλα, ηλεκτρονικά είδη, κατασκευές και κτήρια

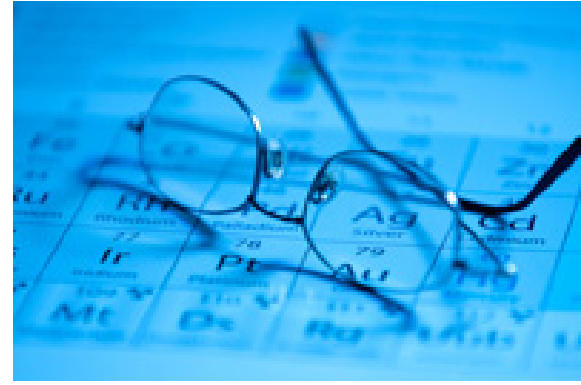
2. Βελτίωση της νομοθεσίας – καλύτερη προστασία

- Καταναλωτές, εργαζομένους και ευπαθείς ομάδες (εγκυμονούσες, παιδιά, ηλικιωμένοι)
- **Οι καταναλωτές εκτίθενται σε μεγάλη ποικιλία χημικών ουσιών** που περιέχονται σε διάφορα αντικείμενα όπως παιχνίδια, είδη παιδικής φροντίδας, υλικά σε επαφή με τρόφιμα, καλλυντικά, έπιπλα, υφάσματα: **Generic Risk Approach (GRA) to risk management**
- **Άμεση απαγόρευση** στα καταναλωτικά αγαθά καρκινογόνων, μεταλλαξιογόνων χημικών, ή που επηρεάζουν το αναπαραγωγικό ή ενδοκρινικό σύστημα ή ανθεκτικών και βιοσυσσωρεύσιμων
- Εκτίμηση επιπτώσεων για **επέκταση απαγόρευσης** σε χημικά που επηρεάζουν ανοσοποιητικό, νευρικό ή αναπνευστικό σύστημα και σε εκείνα που είναι τοξικά για συγκεκριμένα όργανα
- Επέκταση **του ιδίου επιπέδου προστασίας** στους **εργαζόμενους** όπως και στους καταναλωτές (μέσω του REACH ή/και νομοθεσίας για Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία - ΑΥΕ).
- Προστασία εργαζομένων κάτω από ΑΥΕ: προτεραιοποίηση των πλέον επιβλαβή χημικές ουσιών. Προτάσεις για νέα/περισσότερα Όρια Επαγγελματικής Έκθεσης σε επικίνδυνες χημικές ουσίες

2. Οδικός Χάρτης Περιορισμών REACH

Restrictions Roadmap under the Chemicals Strategy for Sustainability

- Δημοσίευση στις 25.4.2022

<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/49734?locale=el>

- Κυλιόμενος κατάλογος με προτάσεις περιορισμών για την επόμενη **ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ**
- Προβλέπεται **ετήσια αναθεώρηση** του από την Ευρ. Επιτροπή CARACAL
- Περιλαμβάνει προτάσεις περιορισμών για συγκεκριμένες χημικές ουσίες ή **ομάδες/οικογένειες χημικών ουσιών** (π.χ. Βορικά, ενώσεις Μαγγανίου, ενώσεις Βαναδίου)
- Προτάσεις περιορισμών διαχωρισμένες σε τρεις ομάδες:
 1. Περιορισμοί που ήδη έχουν τροchioδρομηθεί, περιλαμβάνονται στο Registry of Intentions ή η Επιτροπή ζήτησε ήδη από τον ECHA να ετοιμάσει πρόταση περιορισμών
 2. Περιορισμοί για τους οποίους ήδη άρχισε η προετοιμασία, δεν περιλαμβάνονται στο Registry of Intentions
 3. Πιθανοί περιορισμοί και επαναξιολόγηση υφιστάμενων περιορισμών
- Registry of Restriction Intentions until outcome <https://echa.europa.eu/el/registry-of-restriction-intentions>

2. Βελτίωση της νομοθεσίας (γενικά)

- Καθορισμός κοινοτικών κριτηρίων για **ουσιώδεις χρήσεις στην κοινωνία** (απολύτως αναγκαίες χρήσεις) για εφαρμογή σε όλες τις σχετικές νομοθεσίες ΕΕ
- Ενίσχυση της **ασφάλειας των παιδιών** από επικίνδυνα χημικά προϊόντα παιδικής φροντίδας, μέσω της οδηγίας για την ασφάλεια προϊόντων και των περιορισμών του REACH

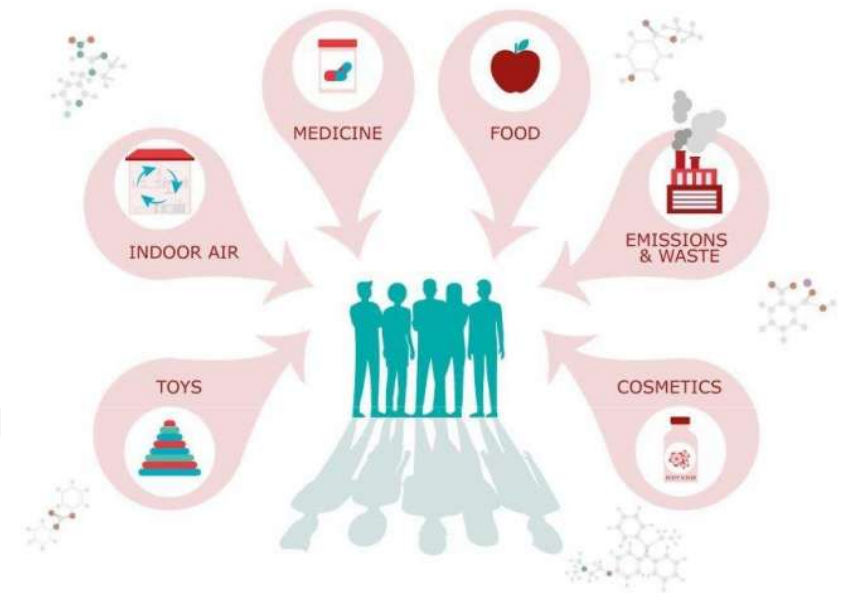
2. Βελτίωση της νομοθεσίας (μείγματα)

Προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος από τις **συνεργιστικές επιδράσεις** των χημικών ουσιών

Ενίσχυση νομοθετικών διατάξεων για να λαμβάνεται υπόψη η συνεργιστική δράση σε τρόφιμα, υλικά σε επαφή με τρόφιμα, παιχνίδια, απορρυπαντικά, καλλυντικά

Εισαγωγή συντελεστών αξιολόγησης μειγμάτων στο REACH (μέσω των καταχωρίσεων) - **Mixture Assessment Factor - MAF**

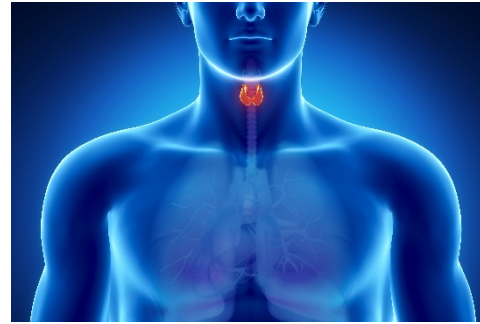
Βελτίωση αξιολόγησης μειγμάτων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή **καπνού** (ηλεκτρονικό τσιγάρο)

2. Βελτίωση της νομοθεσίας - Ενδοκρινικοί Διαταράκτες

- Πρόταση τροποποίησης του REACH για προσθήκη των ενδοκρινικών διαταρακτών, **έμμονων, κινητικών και τοξικών (PMT)** και των **πολύ έμμονων και πολύ κινητικών** ουσιών (**vPnM**) στον κατάλογο των SVHC
- Ενίσχυση της προστασίας των **εργαζομένων** μέσω αναγνώρισης των ενδοκρινικών διαταρακτών ως **SVHC** κάτω από το **REACH**
- Θέσπιση δεσμευτικών κριτηρίων για αναγνώριση των ενδοκρινικών διαταρακτών κάτω από τον Κανονισμό CLP και σε άλλες ειδικές νομοθεσίες,
- **Ενίσχυση της παραγωγής πληροφοριών** μέσω εισαγωγής απαιτήσεων πληροφόρησης σε όλες τις χημικές νομοθεσίες (REACH, Ευρ. κανονισμοί για τα βιοκτόνα, φυτοπροστατευτικά, υλικά σε επαφή με τρόφιμα, καλλυντικά προϊόντα)

2.Βελτίωση της νομοθεσίας – Υπερφθοροαλκυλιωμένες χημικές ουσίες Per Fluorinated Alkyl Substances - PFAS

PFAS ή παντοτινά χημικά:

- Από το 1940 χρησιμοποιούνται στα καταναλωτικά προϊόντα
- Είναι εξαιρετικά **ανθεκτικές** ουσίες και **συσσωρεύονται** στο περιβάλλον, ορισμένες δε από αυτές και στον οργανισμό μας
- Μελέτες δείχνουν ότι ορισμένα από αυτά προκαλούν σοβαρά προβλήματα στην υγεία, όπως καρκίνο και ηπατικές βλάβες
- Πρόταση **απαγόρευσης των PFAS** στο πλαίσιο του REACH σε πυροσβεστικούς αφρούς και για όλες τις **μη ουσιώδεις χρήσεις**, συμπεριλαμβανομένων των **καταναλωτικών προϊόντων**
- Αντιμετώπιση των PFAS με ομαδική προσέγγιση, βάσει της σχετικής νομοθεσίας για τα ύδατα, τα βιώσιμα προϊόντα, τα τρόφιμα, τις βιομηχανικές εκπομπές και τα απόβλητα
- Πρωτοβουλία αντιμετώπισης των ανησυχιών για τις PFAS σε **παγκόσμια** κλίμακα
- Ανάπτυξη καινοτόμων μεθοδολογιών για την **αποκατάσταση των επιπτώσεων της μόλυνσης** από PFAS (περιβάλλον και προϊόντα) και την ασφαλή υποκατάστασή τους

3. Απλοποίηση και ενοποίηση: Προσέγγιση «Μια ουσία, Μία Αξιολόγηση»

Διενεργούνται τώρα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο αξιολογήσεις χημικών ουσιών δυνάμει διαφόρων νομοθετικών πράξεων από Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς όπως:

- **EFSA, ECHA, EMA** και **EEA**, και από επιτροπές
 - Scientific Committee on Health, Environment and Emerging Risks (**SCHEER**),
 - Scientific Committee on Consumer Safety (**SCCS**), και
 - Advisory Committee on Safety and Health at Work (**ACSHW**)
-
- Βελτίωση της διαφάνειας μέσω εργαλείου για την ανασκόπηση των προγραμματισμένων και συνεχιζόμενων πρωτοβουλιών
 - Ανακατανομή των επιστημονικών εργασιών με ταυτόχρονη ενίσχυση της διακυβέρνησης του ECHA
 - Μεταρρύθμιση και απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης και περιορισμού του REACH
 - Ενίσχυση της συμμόρφωσης, της επιβολής και της εποπτείας της αγοράς

3. Μηδενική ανοχή στην μη-συμμόρφωση

- Εισαγόμενα από τρίτες χώρες είδη και διαδικτυακές πωλήσεις ιδιαίτερη πρόκληση
- Πρόσθετα μέτρα για ενίσχυση των ελέγχων στα **σύνορα** της ΕΕ και προώθηση συνεργασίας με **πλατφόρμες διαδικτυακών αγορών**
- Ελέγχους από την Επιτροπή προς τα Κράτη Μέλη για να διασφαλίζεται η επιβολή της νομοθεσίας και ειδικά του REACH.
- Θέσπιση ενιαίων όρων και **συχνότες ελέγχων** στο πλαίσιο του Κανονισμού εποπτείας της αγοράς
- Εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) για παράνομα χημικά προϊόντα (εισαγωγή και κυκλοφορία)
- Χρήση ψηφιακών εργαλείων με στόχο το **ψηφιακό διαβατήριο προϊόντος**, το οποίο θα περιλαμβάνει τη χημική σύσταση, πληροφορίες για SVHC, περιβαλλοντικό αποτύπωμα, Δελτίο Δεδομένων Ασφαλείας (για ουσίες και μείγματα)

4. Μια περιεκτική βάση γνώσεων

❑ Προτάσεις αναθεώρησης των απαιτήσεων καταχώρισης στο REACH, ώστε να εξασφαλιστεί:

- Η αναγνώριση των ουσιών με κρίσιμες ιδιότητες κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων των επιδράσεων στο **νευρικό** και το **ανοσοποιητικό σύστημα**
- η μετακίνηση προς την ομαδοποίηση,
- η καταχώριση ομάδων **πολυμερών**,
- οι πληροφορίες σχετικά με το συνολικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα των χημικών ουσιών,
- η υποχρέωση υποβολής εκθέσεων χημικής ασφάλειας για ουσίες μεταξύ 1-10 τόνων
- αναγνώριση **όλων των καρκινογόνων ουσιών** που παράγονται ή εισάγονται στην ΕΕ ανεξαρτήτως ποσότητας

- ❑ Διασύνδεση επιστήμης και πολιτικής,
- ❑ Προηγμένα εργαλεία για ανάλυση δεδομένων με στόχο την αποφυγή δοκιμών σε ζώα,
- ❑ Ανάπτυξη (βιο)παρακολούθησης ανθρώπων και περιβάλλοντος
- ❑ Δέσμευση για παρακολούθηση, δείκτες και σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης κινδύνων

5. Παγκόσμιο πρότυπο

- Προώθηση, σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και τη βιομηχανία, της χρήσης του συστήματος **επισήμανσης GHS** των Ηνωμένων Εθνών διεθνώς

- Στήριξη, κυρίως μέσω χρηματοδότησης, της ικανότητας των τρίτων χωρών για την αξιολόγηση και διαχείριση των χημικών ουσιών
- Διασφάλιση ότι τα επικίνδυνα χημικά προϊόντα που απαγορεύονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση **δεν παράγονται για εξαγωγή**, μεταξύ άλλων με τροποποίηση του Ευρ. Κανονισμού για τις εισαγωγές και εξαγωγές των πολύ επικίνδυνων χημικών προϊόντων (PIC) – Σε ισχύ από 1.7.2022.

Χρήσιμες Συνδέσεις

- **European Union Observatory on Nanomaterials (EUON)**

<https://euon.echa.europa.eu/el/home>

- **The Endocrine Active Substances Information System (EASIS)** <https://easis.jrc.ec.europa.eu>
- **Χημικές ουσίες στα καλλυντικά** <https://chemicalsinourlife.echa.europa.eu/el/chemicals-in-cosmetics>

➤ EUCLEF

Ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις για κάθε χημική ουσία μέσα από διάφορες τομεακές νομοθεσίες

<https://echa.europa.eu/el/information-on-chemicals/euclef>

- **Υποκατάσταση με ασφαλέστερες χημικές ουσίες**
<https://echa.europa.eu/el/substitution-to-safer-chemicals>

Περιορισμός σε Βαφές Τατουάζ και προϊόντα μόνιμου μακιγιάζ

- 3-20% του πληθυσμού έχει υποβληθεί σε μόνιμο μακιγιάζ
- 12% των Ευρωπαίων έχει κάποιου είδους τατουάζ
- 24% ανάμεσα στις νεότερες γενεές (18-35 ετών)
- 68% των ατόμων με τατουάζ παρουσίασαν δερματικά προβλήματα
- τα έγχρωμα σωματίδια μεταφέρονται μέσω του αίματος στο εσωτερικό του σώματος, στο ήπαρ και στους λεμφαδένες

- Από τις 4.1.2022 τέθηκε σε ισχύ Ευρ. Περιορισμός μέσα από το Παρ. XVII του REACH
- Περιορίζεται η χρήση περίπου 4 χιλιάδων χημικών ουσιών που ταξινομούνται ως Καρκινογόνες, Μεταλλαξιογόνες, Τοξικές στην Αναπαραγωγή, Ερεθιστικές και Ευαισθητοποιητικές
- Ειδικές υποχρεώσεις επισήμανσης: Μείγμα για χρήση σε τατουάζ ή μόνιμο μακιγιάζ
- Αναγράφεται ο μοναδικός αριθμός αναφοράς παρτίδας και κατάλογος με τα συστατικά
- Εάν εφαρμόζει, οι δηλώσεις «Περιέχει Νικέλιο. Μπορεί να προκαλέσει αλλεργικές αντιδράσεις», «Περιέχει Χρώμιο(VI). Μπορεί να προκαλέσει αλλεργικές αντιδράσεις».

Μικροπλαστικά σε καταναλωτικά και επαγγελματικά προϊόντα (κόκκοι με διαστάσεις 1mm έως 5 mm)

Επηρεάζονται:

- καλλυντικά, προϊόντα προσωπικής φροντίδας, απολεπιστικά
- απορρυπαντικά και καθαριστικά
- φυτοπροστατευτικά και βιοκτόνα προϊόντα
- βαφές και δομικά υλικά
- κονιορτοποιημένο υλικό πλήρωσης γηπέδων από συνθετικό γρασίδι
- σβόλοι θρεπτικών συστατικών (γεωργία)

Χαρακτηρίζονται ως **ιδιαίτερα έμμονες χημικές ουσίες**
Λόγω διαστάσεων εισέρχονται στην τροφική αλυσίδα με δυσμενείς επιπτώσεις σε ψάρια, θηράματα, θηλαστικά και ανθρώπους

Αναμένεται η ψήφιση του εντός του 2022. Προβλέπονται μεταβατικές περίοδοι για συγκεκριμένες χρήσεις, π.χ. 4 έτη για καλλυντικά προϊόντα έκπλυσης, 6 έτη για καλλυντικά προϊόντα που μένουν στο δέρμα

